DOCUMENT RESUME

ED 266 858 PS 015 654

AUTHOR Ekholm, Bodil; Hedin, Anna
TITLE Barns upplevelser av daghem. En bildenkat pa 12 daghem. (Children's Perception on Day Care: A Picture Questionaire.)
INSTITUTION Linkoping Univ. (Sweden). Pedagogiska Inst.
SPONS AGENCY Swedish Delegation for Social Research (Sweden).
REPORT NO ISBN-91-7372-885-3; LiU-PEK-AR-5
PUB DATE 84
NOTE 36p.; For related documents, see PS 015 648-653.
PUB TYPE Reports - Research/Technical (143) -- Tests/Evaluation Instruments (160)
LANGUAGE Swedish

EDRS PRICE MF01/PC02 Plus Postage.
DESCRIPTORS *Affective Behavior; *Childhood Attitudes; *Day Care Centers; Early Childhood Education; Foreign Countries; *Peer Relationship; *Preschool Children; Questionnaires; *Teacher Student Relationship; Visual Measures
IDENTIFIERS *Sweden

ABSTRACT

A total of 145 children 4 through 6 years of age attending 12 day care centers in Sweden answered a picture questionnaire consisting of 10 stories about everyday events which might occur in the center. Each child listened individually to the stories and gave his/her answer by choosing one of two or three pictures describing possible outcomes of the event. The stories concerned peer relations, possibilities for exerting influence on decisions, care situations, general feelings about being at the center, and perception of adult reactions toward disobedience. Findings indicated that 50 percent of the children viewed peer relations as being friendly, 48 percent gave answers suggesting they could exert influence, 67 percent suggested that they perceived the adults as caring, 63 percent depicted an adult as having an angry face in situations of disobedience, and attitudes toward being at the center were ambivalent. Children's answers did not differ significantly from center to center. Some differences were found regarding age. Older children seemed to have a more positive impression of the day care center than did younger children. The picture questionnaire is included. (RH)

****
* Reproductions supplied by EDRS are the best that can be made *
* from the original document. *
****

U.S. DEPARTMENT OF EDUCATION
NATIONAL INSTITUTE OF EDUCATION
EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION
CENTER (ERIC)
X This document has been reproduced as received from the person or organization originating it.
☐ Minor changes have been made to improve reproduction quality.
• Points of view or opinions stated in this document do not necessarily represent official NIE position or policy.

ED266858

BARNS UPPLEVELSER AV DAGHEM

En bildenkät på 12 daghem

Klimatprojektet

Arbetsrapport 7

Bodil Ekholm

Anna Hedin

PS 015654

"PERMISSION TO REPRODUCE THIS MATERIAL HAS BEEN GRANTED BY
Bodil Ekholm
Anna Hedin
TO THE EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC)."

UNIVERSITETET I LINKÖPING
Institutionen för pedagogik och psykologi
LiU-PEK-AR-5

Avdelning, institution, fakultet

Inst. för pedagogik
och psykologi

ISBN: 91-7372-885-3
ISSN: 0281-7438
Rapportnr: LiU-PEK-AR-5
Upplagans storlek:
Datum: 1984 12 12

Projekt
Klimatprojektet

Titel:
Barns upplevelser av daghem.
En bildenkät på 12 daghem.

Författare: Bodil Ekholm, Anna Hedin

Uppdragsgivare:
DSF
RB

Dnr.:

Rapporttyp:
☐ Ansökan
☒ Delrapport
☐ Reserapport
☐ Slutrapport
☐ Övrig rapport

Rapportspråk:
☒ Svenska
☐ Engelska
☐ _____

Sammanfattning (högst 150 ord):
Studien är genomförd på de tolv daghem som ingått i projektet "Daghemsklimat och dess effekter på barns sociala och emotionella beteende".
145 barn i åldern 4-6 år har individuellt besvarat en bildenkät bestående av 10 händelser ur det vardagliga livet på daghem. Händelserna har speglat områdena:
(a) kamratskap (4 st), (b) graden av inflytande över beslut (1 st), (c) allmän omsorg om barnen (1 st), (d) allmän känsla för "dagis" (2 st), (e) vuxnas reaktioner på olydnad (2 st).
Resultat (a) hälften upplevde kamratskapet positivt,(b) 48% upplevde gemensamt inflytande,(c) 67% upplevde att den vuxne visade omsorg,(d) 76% upplevde positiva känslor inför att berätta något om "dagis" medan 39% upplevde positiva känslor inför att gå till "dagis" efter snuva, (e) Ca 63% upplevde att den vuxne blev arg vid olydnad.
Majoriteten av händelserna framkallade liknande svar hos barnen oavsett vilket daghem de gick på.
Vissa skillnader förelåg mellan åldrarna så att äldre barn upplevde daghemsmiljön som mer positiv än yngre barn.

Nyckelord (högst 8):
Daghem, bildenkät, förskolebarn, upplevelsemätningar, kamratrelationer, vuxen-barnrelation.

Bibliotekets anteckningar:

UNIVERSITETET I LINKÖPING
INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK OCH PSYKOLOGI
ARBETSRAPPORT LiU-PEK-AR-5

BARNS UPPLEVELSER AV DAGHEM

En bildenkät på 12 daghem

Klimatprojektet

Arbetsrapport 7

ISBN 91-7372-885-3
ISSN 0281-7438

UNIVERSITETET I LINKÖPING
Institutionen för pedagogik och psykologi
581 83 LINKÖPING
Tel 013/281000

UNIVERSITETET I LINKÖPING
INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK OCH PSYKOLOGI
ARBETSRAPPORT LiU-PEK-AR-5

BARNS UPPLEVELSER AV DAGHEM

En bildenkät på 12 daghem

Klimatprojektet

Arbetsrapport 7

Bodil Ekholm
Anna Hedin

Linköping 1985-01-03

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Inledning	*1*
Förundersökning	*1*
Undersökningsgruppen	*2*
Undersökningen genomförande	*4*
Resultat	*6*
Upplevelser av kamratskap	*6*
Graden av inflytande över beslut	*8*
Allmän omsorg om barnen	*9*
Allmän känsla för "dagis"	*10*
Vuxnas reaktion på olydnad	*11*
Kommentarer	*13*
Diskussion om instrumentet	*14*
Bilaga	

CHILDREN'S PERCEPTION ON DAY CARE. A PICTURE QUESTIONNAIRE.

The study constitutes a part of the larger investigation "Studies of day-care climate and childrens social and emotional behavior."

One hundred and forty-five children (aged 4-6 years) in twelve day-care centers answered a picture questionnaire consisting of 10 stories about everyday events which might occur in the day-care center. Each child listened individually to the stories and gave his/her answer by choosing one of two or three pictures describing possible outcomes of the event. The stories covered the following fields:

1) Peer relations (4 stories)
2) Possibilities to exert influence on decisions (1 story)
3) Care situations (1 story)
4) General feelings about being at the day-care center (2 stories)
5) Perception of adult reactions towards disobediance (2 stories)

Results:

1) 50% of the children chose pictures pointing to peer relations as being friendly
2) 48% of the children gave answers suggesting that they could exert influence
3) 67% of the children's answers suggested that they perceived the adults as caring
4) 76% of the children chose the picture of a happy face in answer to a story in which the child told the grand-parents about the day-care center. However, only 39% of the children chose that picture in reply to the story in which the child was to return to the center after a short illness
5) 63% of the children experienced the adult as having an angry face in situations of disobediance.

There were no significant differences between the children's answers in different day-care centers. Some differences were found regarding age; the older children seemed to have more positive experience of the day-care center than the younger ones.

The research was funded by the Swedish Delegation for Social Research.

The report covers 17 pages.

Key words: Day-care center, picture questionnaire, pre-school children, measurement of sentiments, peer relations, child-adult relations.

Ekholm, B., Hedin, A., 1984, Department of Education and psychology, Linköping university

ISBN 91-7372-885-3
ISSN 0281-7438

PS 015654

FÖRORD

Föreliggande rapport är en av delrapporterna i forskningsprojektet "Studier av daghemsklimat och dess effekter på barns sociala och emotionella beteende." Detta projekt bedrivs sedan 1981 vid Pedagogiska institutionen, Universitetet i Linköping av Anna Hedin, Bodil Ekholm och Mats Ekholm. Projektet har finansierats av Delegationen för Social Forskning samt Rädda Barnen.

Syftet med denna rapport är att beskriva hur barnen på de tolv daghem som intensivstuderats under november 1982 - juni 1983 upplever sitt eget "dagis". Mätinstrumentet är en nykonstruerad bildenkät. Illustrationerna i enkäten har gjorts av konstnären Ingvar W:son Andersson. Vi tackar honom för de användbara bilderna.

Vi riktar också ett stort tack till barnen på de tolv daghemmen, för att de med glädje ställt upp och besvarat enkäten.

Inledning

Projektet "Daghemsklimat och dess effekter på barns sociala och emotionella beteende" är en studie vars allmänna syfte är att beskriva och analysera existerande daghemsklimat och deras effekter på barnen. Undersökningen bygger på observationer av barn och personal samt intervjuer med personalen. Vi har också försökt mäta barnens upplevelser av det egna daghemmet. Denna delstudie beskriver och granskar det mätinstrument vi använt, samt presenterar de resultat vi fått fram.

En genomgång av litteratur om metodik inom barnforskningsområdet (Gage, 1963, Mussen, 1969, Cohen, 1976) visar att man ofta använder sig av direkta mått såsom observationer av barnens beteende. Relativt ofta används indirekt mått i form av skattningar via lärare eller annan personal. Mindre ofta används direkta mätningar av barnen såsom psykologiska test. Ytterst sällan utförs direkta mätningar av barnens upplevelser av den typ som frågeschemata eller enkäter utgör exempel på. Under senare år har dock tekniker tagits fram som möjliggör enkätmätningar även av yngre barn till exempel på lågstadiet (Beere, 1973, Ekholm, Fransson, 1979). I denna mätteknik presenteras uppgifterna verbalt och i bildform och svarsalternativen i bildform.

Vi har haft denna bildenkätmetodik som utgångspunkt för konstruktionen av vårt mätinstrument. Grundprincipen var att forskaren gav en kort beskrivning av en vardaglig situation för barnet, där händelseförloppet kunde utvecklas på alternativa sätt. Två olika förlopp presenterades för barnet i form av två tecknade bilder. Barnen fick peka på den bild som de tyckte bäst stämde med förloppet på det egna daghemmet. Vi konstruerade frågor om ett stort antal vardagliga situationer, som ofta förekom på daghem och bad en konstnär illustrera olika svarsalternativ, som kunde visa olika händelseförlopp i de olika situationerna. Tretton av situationerna var möjliga att illustrera. Vi konstruerade också fyra situationer som avsåg att spegla barnens känslor för daghemmet. Svarsbilderna till dessa bestod av tecknade barnansikten, vars ansiktsuttryck varierade från mycket glada över neutrala till mycket sorgsna. Vi hade motsvarande vuxenansikten för att försöka fånga upp barnens upplevelser av hur den vuxne reagerade i fyra olika situationer. Fem vuxenansikten varierade från mycket glada över neutrala till mycket arga. Sammanlagt bestod instrumentet av 21 berättelser.

Förundersökning

För att konstatera hur barn i åldrarna 3-6 år kunde förstå våra berättelser och bilder gjorde vi en förundersökning av 67 barn. Barnens åldrar fördelade sig enligt följande.

Tabell: 1 Barnens åldersfördelning. Förundersökning.

	3 år	4 år	5 år	6 år	totalt
Antal	8	11	20	28	67

Vi delade upp de 21 berättelserna i två parallella frågeuppsättningar. Hälften av barnen fick 11 frågor och den andra hälften fick 10 frågor. För att komma åt vad barnen förstod, läste vi först upp berättelsen, därefter fick barnen se bilderna och berätta vad dessa föreställde. Till slut bad vi dem välja vilken bild som bäst stämde med vad som hände på deras eget "dagis".
Vi hade inte några svårigheter att få barnen att en och en följa med och genomföra undersökningen. Barnen tyckte snarare att det var roligt att titta på bilderna och svara på frågorna.

Förundersökningen visade att treåringarna var för små för denna typ av undersökningsmetodik. De förstod inte frågorna och kunde inte tolka bilderna. Vi konstaterade också att några av teckningarna var alldeles för detaljrika även för äldre barn, barnen fastnade i tolkningen av enskilda detaljer och kunde inte bedöma bilderna som helhet. Det visade sig också att så många som 5 alternativa barn- respektive frökenansikten blev för svårt att hålla isär. Barnen kunde inte klart skilja mellan ansiktena. Tre ansikten med olika uttryck var tillräckligt.

Efter en bortgallring av bilder utifrån dessa kriterier kvarstod tio situationer, sex med svarsbilder i form av olika händelser, två med barnansikten som svarsbilder och två med frökenansikten som svarsbilder.
De tio frågor som vi fick kvar avsåg spegla följande områden: kamratskap (barns relation med varandra) nr 1, 2, 4, 5; graden av inflytande över beslut nr 3; allmän omsorg om barnen, nr 6; allmän känsla för "dagis", nr 7, 8 samt de vuxnas reaktion på olydnad, nr 9, 10.

Undersökningsgruppen

Alla barn som fyllt fyra år på de 12 daghemmen inbjöds att delta i undersökningen. Det totala antalet barn uppgick då till 161. Av dessa medverkade 145 barn (78 pojkar och 67 flickor), medan 16 barn vägrade delta eller var sjuka.

Undersökningsgruppen delades i tre åldersgrupper: 48-60 månader, 61-72 månader och barn äldre än 73 månader. Antalet barn per daghem varierade beroende på daghemmets storlek och ålderssammansättning. På ett av daghemmen (nr 11) fanns bara fyra barn i de aktuella åldrarna, detta daghem uteslöts vid resultatsbearbetningen. I tabellen nedan redovisas antalet barn på vart och ett av de tolv daghemmen.

Tabell 2. Antalet medverkande barn per daghem, uppdelade efter ålder och kön. (n=145)

Daghem 1

Ålder	flickor	pojkar	summa
48-60 mån.	7	2	9
61-72 "	2	2	4
>73 "	1	5	6
Bortfall 4			19

Daghem 2

Ålder	flickor	pojkar	sum.
48-60 mån.	1	1	2
61-72 "	2	1	3
> 73 "	0	2	2
			7

Daghem 3

Ålder	flickor	pojkar	summa
48-60 mån.	2	0	2
61-72 "	2	2	4
>73 "	0	1	1
Bortfall 1			7

Daghem 4

Ålder	flickor	pojkar	sum.
48-60 mån.	3	8	11
61-72 "	3	9	12
>73 "	4	3	7
Bortfall 1			30

Daghem 5

Ålder	flickor	pojkar	summa
48-60 mån.	1	2	3
61-72 "	0	2	2
>73 "	1	2	3
			8

Daghem 6

Ålder	flickor	pojkar	sum.
48-60 mån.	2	1	3
61-72 "	1	1	2
>73 "	1	3	4
			9

Daghem 7

Ålder	flickor	pojkar	summa
48-60 mån.	2	3	5
61-72 "	2	2	4
>73 "	6	3	9
Bortfall = 3			18

Daghem 8

Ålder	flickor	pojkar	summa
48-60 mån.	2	1	3
61-72 "	4	2	6
>73 "	2	2	4
Bortfall=1			13

Daghem 9

Ålder	flickor	pojkar	summa
48-60 mån.	2	2	4
61-72 "	0	1	1
> 73 "	1	2	3
Bortfall=1			8

Daghem 10

Ålder	flickor	pojkar	summa
48-60 mån.	4	1	5
61-72 "	4	3	7
>73 "	1	2	3
Bortfall=4			15

Daghem 11

Ålder	flickor	pojkar	summa
48-60 mån.	0	1	1
61-72 "	0	3	3
>73 "	0	0	0
			4

Daghem 12

Ålder	flickor	pojkar	summa
48-60 mån.	0	0	0
61-72 "	1	3	4
>73 "	3	0	3
Bortfall =1			7

Undersökningens genomförande

Barnen inbjöds ett och ett av försöksledaren till ett litet rum där man kunde få vara i fred. Barnet fick förklaringen "jag har några bilder som handlar om att vara på "dagis" som jag gärna vill visa för dig". De flesta av barnen följde gärna med försöksledaren, som de ju också kände igen eftersom undersökningen genomfördes efter de sju dagarnas observationer. I de fall barnen var mycket blyga ägnade vi en liten stund åt att ytterligare motivera dem, i ett par fall följde de då med tillsammans med en av den ordinarie personalen, i de fall de fortfarande vägrade insisterade vi inte utan de slapp vara med.

Själva bjudningen av instrumentet gick till så att barnet satt mitt emot försöksledaren som först läste upp berättelsen för barnet och därefter lade ut svarskorten framför barnet. Barnet introducerades i situationen med hjälp av en övningsbild. Positionen för det positiva respektive negativa alternativet för de 10 händelserna varierades för att undvika positionseffekter. Barnet fick därefter peka på den teckning som mest liknade förloppet på barnets daghem ("hur blir det då på ditt"dagis?"). Svaren antecknades. Hela proceduren tog i allmänhet ca tio minuter per barn. De flesta av barnen tyckte det var mycket roligt och det hände att man bad att få komma och titta på bilderna flera gånger.

Resultat

Vi har med hjälp av Kendalls konkordanskoefficient konstaterat att alla de fyra kamratskapsfrågorna hade samband med varandra det vill säga mätte samma sak (X^2 =38,94 sign. 1%-nivå). Därför behandlar vi dessa tillsammans som ett område i den fortsatta resultatredovisningen. Frågorna 7 och 8 mätte olika områden: (Spearman-Brown rho=-0.16) och behandlas därför som enskilda områden i fortsättningen. Detsamma gäller för frågorna 9 och 10 som också mätte skilda områden (Spearman-Brown rho= -0.30).

Upplevelser av kamratskap (fråga 1,2,5,6)

I genomsnitt valde 54 procent av barngruppen det positiva händelseförloppet på de fyra kamratskapshändelserna, det vill säga hälften av barnen förväntade sig ett positivt bemötande medan hälften förväntade sig ett negativt. Två av de fyra kamratsituationerna berörde mer praktiska situationer som a) tambursituationen:

"Barnen ska gå ut. Det är trångt. De river och sliter efter sina grejor. De har bråttom ut. Någon skriker "Det är mina vantar", "Nej, det är mina" skriker någon annan. Hur blir det då på ditt "dagis"?

och b) situationen framför TV:

"Det är barnprogram på TV. Många barn vill titta. Alla vill sitta i soffan. Det är trångt. Då kommer ett barn och säger: Jag vill sitta här. Hur blir det då på ditt "dagis"?

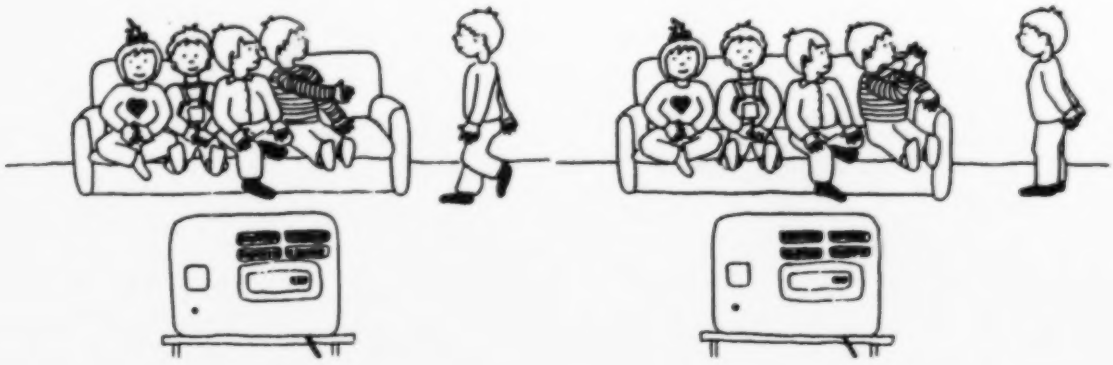

I dessa situationer valde flera det positiva händelseförloppet (60 procent respektive 57 procent jämfört med genomsnitt 54 procent). Två av de fyra kamratsituationerna rörde fri lek c) utomhus:

"Barnen på "dagis" är ute. Det är många som cyklar och leker brandbil. Ingen cykel är ledig. Ett barn kommer på en cykel med flak. Ett annat barn vill åka med. Hur blir det då på ditt "dagis"?

och d) fri lek inomhus:

"Några barn på "dagis" leker affär. De har många saker som de säljer. De har låtsaspengar. Några säljer. Några kommer och handlar. De skrattar och har väldigt roligt. Då kommer några andra barn och vill vara med. Hur blir det då på ditt "dagis"?

På dessa två situationer gav ett mindre antal barn positiva svar (49 procent respektive 50 procent jämfört med genomsnittet 54 procent).
Flickorna var något mer positiva än pojkarna i samtliga frågor.

En rangkorrelation mellan hur barnen i olika åldrar besvarat de fyra frågorna visade inga signifikanta samvariationer (Kendall chi^2=2.97). En tendens till systematisk variation fanns i fråga 4 (situationen framför TV) där de yngre mer sällan än de äldre valde en positiv händelseutveckling av situationen (49 procent respektive 58 procent).
Svarsfördelningarna på det enskilda daghemmen liknade varandra med två undantag.

Graden av inflytande över beslut (fråga 3)

"En dag ska syskonavdelningen göra en utflykt. Ni ska bestämma vad ni ska ha för matsäck med er. Barnen vill göra pannkakor men fröknarna vill ha smörgåsar. Vad tror du ni har med er på utflykten?"

Det svar som oftast valts tyder på att demokrati ofta råder i beslutsituationen, nästan hälften av barnen (48 procent) stannade för alternativet där båda parters förslag beaktats. Flickorna angav detta något oftare än pojkarna. Nästan lika vanligt var det att barnen gav svar som tydde på att frökens vilja fått dominera. Detta svar var vanligare bland pojkarna än

bland flickorna. En jämförelse mellan åldrarna visar att de äldsta barnen oftare angav att frökens vilja gällt medan de yngsta barnen angav att bådas förslag beaktats. Man kan fråga sig om de äldsta barnen genomskådat att de vuxna faktiskt i realiteten styr även om man inte alltid märker det så tydligt. Bara ett fåtal barn (10 procent) stannade för alternativet där barnens egen vilja dominerat. På sju av daghemmen återfanns det beskrivna svarsmönstret medan fem daghem avvek.

Allmän omsorg om barnen (fråga 6)

"Ett barn har ramlat på gården. Det blöder på knät. Barnet skriker. Det gör ont. Hur blir det då på ditt"dagis?"

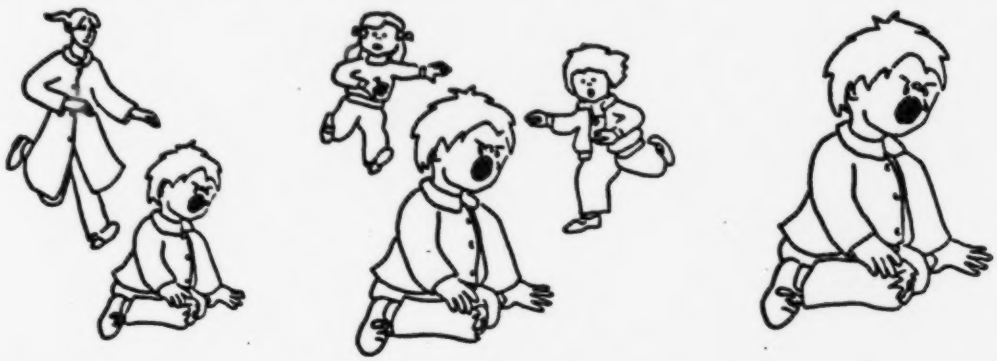

Majoriteten (67 procent) valde alternativet där fröken kom springande medan en knapp fjärdedel (23 procent) valde alternativet där barnen kom. En tiondel stannade för alternativet med det ensamma gråtande barnet. Flickorna valde något oftare bilden där fröken kom, medan pojkarna valde bilden där barnen kom. En jämförelse mellan åldrarna visade att de yngsta barnen i betydligt högre utsträckning än genomsnittet (21 procent mot 10 procent) valt bilden med det ensamma gråtande barnet. De äldre barnen hade oftare än genomsnittet valt bilden med fröken (78 procent mot 67 procent). Kanske känner man sig mer rädd och hjälplös som liten.
På nio av de tolv daghemmen överensstämde mönstret med det ovan beskrivna medan tre av daghemmen avvek.

Allmän känsla för "dagis" (fråga 7,8)

"Idag är det lördag. Du hälsar på hos mormor och morfar. De frågar hur Du har det på dagis". Då berättar Du för dem om "dagis".
Hur ser Du ut då?"

De allra flesta av barnen (3/4) såg glada ut när de berättade för mormor och morfar om "dagis". Knappt 1/5 såg neutrala ut och 8% såg arga ut. Jämför man åldrarna visade det sig att ju äldre barnen var desto gladare var de att berätta om "dagis". På sju av daghemmen återfanns detta mönster, medan fem av daghemmen avvek.

"Du har varit snuvig ett par dar. Då har Du varit hemma från "dagis". Nu är du bra. Idag ska Du få gå till "dagis" igen. Hur ser Du ut då?

Barnens svar fördelade sig jämnt över de tre alternativen: drygt 1/3 av barnen såg glada ut, 1/3 såg neutrala ut och 1/3 såg arga ut när de skulle gå till "dagis" igen. Flickorna såg oftare glada ut, medan pojkarna såg arga ut. Även på denna fråga var 6-åringarna gladare än de yngre barnen, när de skulle gå till "dagis". På 8 daghem följde man svarsmönstret medan 4 avvek.

Svaren på fråga 7 och 8 skiljer sig åt, det var tydligt att barnen såg gladare ut när de berättade om "dagis", det vill säga då de flesta av barnen kunde tänka på något de själva tyckte om att berätta om "dagis". I den andra frågan ställdes barnen inför ett val mellan att vara hemma och att gå till "dagis". I det valet föredrog barnen att vara hemma.

Vuxnas reaktion på olydnad (fråga 9,10)

"Det är snö ute. Fröken vill att alla barnen bygger snölyktor. Dom ska tända lyktorna när det blir mörkt. Men ett barn bygger en snögubbe istället. Hur ser fröken ut när hon ser snögubben?"

De flesta (2/3) av barnen valde bilden där fröken såg arg ut när de inte lydde. 1/5 valde bilden där fröken såg glad ut, och 15% den bild där fröken såg neutral ut. På sju av daghemmen återfanns detta svarsmönster, medan 5 avvek.

"Barnen på "dagis" har samling. Fröken säger "idag ska vi leka Björnen sover. "Nää" säger några barn. "Vi vill inte vara med". Alla barnen ropar "vi vill inte, vi vill inte". Hur ser fröken då ut?"

De flesta (2/3) av barnen visade även här att fröken såg arg ut, 1/3, det vill säga fler än på förra frågan att hon såg neutral ut. Samtliga daghem utom två följde mönstret.

Alla illustrationer gjorda av konstnären Ingvar W:son Andersson.

Kommentarer

Vår ambition var att vi med hjälp av bildenkäten skulle kunna fånga upp barnens upplevelser av olika daghemsklimat. De svarsmönster vi funnit talar snarare för att barnen reagerar på daghemsmiljön som sådan, än för att det skulle finnas tydliga skillnader mellan våra daghem.
Vi har visserligen funnit att en del av våra bilder har givit skillnader i barnens svar på de olika daghemmen, men dessa skillnader kan inte systematiskt hänföras till olika klimattyper. Vi hittar inte heller systematiska samband mellan dessa skillnader och specifika faktorer i daghemsmiljön, som exempelvis storlek på daghemmet eller barngruppens sammansättning.

De generella resultaten pekar på att 6-åringarna upplevde daghemmet positivare än de yngre barnen. Kamratskapet var positivare, och de var gladare att gå tillbaka till "dagis" efter sjukdom samt gladare, när de berättade om "dagis" för mormor och morfar.

De ibland framförda synpunkterna om att 6-åringarna är mycket "dagis"-trötta får här inget stöd. Anledningarna till att 6-åringarna svarade positivare kan vara flera. Det kan höra ihop med att 6-åringarna oftast vistats en längre tid på daghem. De känner miljön bättre och är tryggare än de yngre barnen som kan vara nya och känna sig mer främmande för miljön. Att vara sex år innebär oftast att man tillhör de äldsta barnen och därför har hög status i barngruppen, vilket stärker självkänslan och man blir positiv till att gå på "dagis". Detta stärks också av att 6-åringarna viss tid är i specialgrupper med "skolförberedande verksamhet". Denna verksamhet bidrar säkert också till att barnen tycker att det är roligt och meningsfullt på "dagis". Ett annat skäl till att 6-åringarna är mer positiva till "dagis" kan vara att kamraternas betydelse ökar med åldern i förskoleåren (Andersson, 1973). 6-åringarna får ett ökat intresse för andra barn och sociala kontakter, vilket gör att det blir roligt med daghemmet där ju kamraterna finns.
Ser vi till hela barngruppens svar på kamratfrågorna är det bara ca hälften av barnen som upplever positiv kamratkontakt. Detta är beklagansvärt med tanke på hur betydelsefulla kamratkontakterna är i förskoleåren för barnens sociala inlärning (Mussen et al 1969, Bronfenbrenner i Andersson, 1973).

Motsvarande resonemang kan föras när det gäller barn i de yngre åldrarna. I två situationer skiljer sig deras svar åt från de äldre barnens. 4-åringarna väljer oftare än de äldre barnen bilden med det ensamma gråtande barnet i situationen där ett barn ramlar. De tycks inte känna fullt stöd från de vuxna. Detta visade de yngre barnen också genom att de var mindre glada

än de större barnen när de berättade om "dagis" och då de skulle gå till "dagis" efter snuva. Flera av de yngre barnen kanske inte varit på "dagis" så länge och upplever därför inte miljön som trygg eller stimulerande. Genom daghemsvistelsens uppläggning lämnas barnen att leka fritt under en stor del av dagen och små barn kan härigenom uppleva otrygghet och rädsla varför det inte blir särskilt roligt på "dagis". Mindre barn har också starkare bindning till sin förälder och företar fler handlingar i eller mycket nära sitt hem än de något äldre barnen. Hemmet är därför en starkare konkurrent till daghemmet i 4-åringens föreställningsvärld än vad fallet är för sexåringen.

Diskussion om instrumentet

Vuxna uttalar sig ofta som om de känner barns upplevelser. Det är ganska sällsynt att man försöker fånga upp yngre barns egna upplevelser och syn på sin omvärld och variationer mellan barnen genom att direkt fråga dem. Alltför liten möda har enligt vår mening hittills ägnats åt utveckling av metoder för upplevelsemätning hos förskolebarn. Vår bildenkät är ett exempel på hur enkätfrågor kan presenteras för barn. Enkätmetodik i gemen är behäftad med en hel del metodiska svagheter och fallgropar vad gäller frågeställandet och svarsvaliditeten. Vår metod, som dessutom bygger på bildförståelse, kan därför förväntas behöva fler prövningar innan vi vet vad den verkligen kan ge.

I vår förundersökning gjorde vi en allmän kontroll av hur barn i de undersökta åldrarna läste av våra bilder. De bilder som ingått i den slutgiltiga versionen var förståeliga för de flesta av barnen i förundersökningsgruppen, men bara en av bilderna gav 100 procentig förståelse. I vår undersökningsgrupp har vi ingen kontroll över om samtliga 145 barn verkligen läst av bilderna på avsett och därmed jämförbart sätt. Kanske finns det variationer i mognad som kan förklara en del av våra svårigheter att finna klara och enhetliga mönster. Då det gäller tolkningen av ansiktsuttrycken vet vi inte vad barnen läst in i det neutrala ansiktet - här kan man lika gärna anta en mer positiv som negativ tolkning så länge man ej frågat barnet vad det avsett. Våra tolkningar bygger på att barn identifierar sig med den tecknade bilden av barnet och projicerar de egna känslorna och upplevelserna i valet av ansiktsuttryck. Att barn lätt projicerar egna känslor på detta sätt vet man från barnklinisk erfarenhet (exv. med projektiva tester av typ CAT, Blacky). Huruvida detta gäller här vet vi naturligtvis inte. Vi tror oss ändå kunna tolka det speciellt med tanke på att de två händelserna avsedda att fånga upp barnens allmänna inställning till dag-

hemmet, ger så skilda svarsprocent. Detta är att förvänta med tanke på att jämförelsen mellan hemmet och daghemmet innebär ett betydligt "starkare" ställningstagande än att bara berätta allmänt om daghemmet.

För att bilden ska vara möjlig att tyda krävs att barnet fått konkret erfarenhet av situationen, att barnet känner igen sig i situationen. Under våra observationsperioder på de tolv undersökta daghemmen kunde vi iaktta samtliga händelseförlopp utom berättelsen om barnprogram på TV och berättelsen om när barnen bygger snölyktor utomhus. Naturligtvis iakttog vi inte samtliga händelser på vart och ett av daghemmen, men eftersom de förekom relativt frekvent, anser vi oss kunna förutsätta att händelserna innehållsmässigt ej kändes främmande för barnen. Vissa av situationerna berörde mer sommarlika, andra mer vinterlika situationer. Detta skulle eventuellt ha kunnat komma att påverka barnens inlevelse då vi utförde undersökningen på vissa daghem sommartid, andra vintertid.

Barn i förskoleåldern är mestadels mycket konkreta i sitt tänkande och styrda av sin egen upplevelse av nuet, där tillfälliga sinnesstämningar får stort spelrum. Speciellt på händelserna som rör kamratskap får vi i det närmaste en dikotomisering av svaren, något som skulle kunna förväntas om svaren var slumpmässiga. Detta skulle i så fall kunna vara resultat av att barnen nyligen "råkat ut för" händelser av liknande karaktär som de vi beskrivit. Våra tolkningar bygger ju på att vi kan fånga in de enskilda daghemmens klimat via likheterna i flera barns upplevelser på samma daghem. Antagligen är det för optimistiskt att tro att barn i sina svar kan abstrahera vilka händelser som är vanligast förekommande när deras blick fångas av så konkreta händelser som de vi presenterar. Enskilda barn kan också uppleva kamratrelationerna mycket olika på ett och samma daghem. För att kunna kontrollera detta bör man företa en test-retest av mätinstrumentet. I de övriga frågorna får vi genomgående mer sneda svarsfördelningar som mindre talar för en slumpmässighet och mer för att det rör sig om karakteristiska drag i daghemsmiljön.

Även då det gäller förståelse av de upplästa berättelserna och händelserna kan man förvänta sig att barnens mognad och koncentrationsförmåga kan komma att spela in. I de fall barnet ej förstått berättelsen eller instruktionen är det möjligt att barnet ändå velat göra den vuxne tillags genom att avge ett svar, ett svar som då kan vara slumpmässigt. Vi har ej kontrollerat detta genom att samtala med barnen kring svaren. I enkäter har man också problem med att veta om den svarande angett vad han önskar ska ske eller vad

han upplever verkligen sker i nuläget. Det är ej troligt att denna metodiska fallgrop är tillämpbar i barnenkäter, då barn i förskoleåldern är mindre benägna att genomskåda eller avläsa vilka svar som undersökaren förväntar. Våra svar tyder heller inte på någon skönmålning.

Vår avsikt med enkäten var som tidigare nämnts att fånga upp olika daghemsklimat som de avspeglades i barnens upplevelser. Av resultatredovisningen framgår att några sådana klara skillnader ej förelåg mellan daghemmen. Detta kan naturligtvis tolkas som att metoden är för trubbig. Vi ser en annan förklaring som mer trolig, nämligen att klimatskillnaderna mellan daghemmen är för små för att fångas upp enhetligt på den micronivå individuella enkäter utgör. Den metod vi tidigare utnyttjat för att fånga upp skillnaderna mellan de tolv daghemmen ligger också på gruppnivå snarare än den individnivå vi här sysslar med. Mer allmänna drag i daghemskulturen tycks slå igenom i våra resultat och kan förklara att upplevelserna är likartade hos barnen oavsett vilket daghem de vistas på. De svarsvariationer vi finner och som är mest uttalade i berättelserna kring kamratskap - tyder på att metoden också är lämpad att fånga upp enskilda barns upplevelser. Den fungerar till och med bättre som barnmetod än som klimatindikator.

Sammanfattningsvis anser vi att den enkätmetodik vi prövat är lovande men behöver utsättas för fler prövningar innan vi kan uttala oss om validiteten. Vid fortsatta undersökningar bör man därför också samtala med barnen kring deras svar, för att kunna ha faktorer som förståelse och tolkning under kontroll. Ur reliabilitetshänseende vore det också av värde med en upprepad undersökning på samma grupp barn, men med ett visst tidsintervall mellan undersökningarna (test-retest). På så sätt kan man i viss mån fånga upp hur känslig metoden är för barnens tillfälliga sinnesstämningar.

Vid förprövningen av instrumentet bedömdes ca 10 berättelser vara lagom för att de flesta barn i denna ålder ska medverka koncentrerat. Ett större antal items vore naturligtvis av värde men detta får då avvägas mot en eventuellt avtagande motivation och koncentration. För att få en säkrare uppfattning om ett enskilt område vore det lämpligare att koncentrera enkäten till färre områden och på så vis få fler items som speglar samma underliggande område.

Referenslista

Andersson, B-E. *Kamratpåverkan i förskoleåren - ett försummat forskningsområde.* Rapport från pedagogiska institutionen, Göteborgs Universitet n 103. November 1973.

Beere, C. *Development of a group instrument to measure young childrens attitudes toward school.* Psychology in the schools, Vol. X, No 3, 1973, sid 308-315.

Cohen, L. *Educational research in classrooms and schools.* London: Harper and Row, 1976.

Ekholm, M & Fransson, A. *Praktisk intervjuteknik.* Malmö AWE/Gebers, 1984.

Gage, N.L. (Ed.) *Handbook of research on teaching.* Chicago :Rand Mc Nally and Company, 1963.

Mussen, P.H., Conger, F.F. & Kagan, J. *Child development and personality.* New York :Harper and Row, 1974.

Fråga 1 "Några barn på dagis leker affär. De har många saker som de säljer. De har låtsaspengar. Några säljer. Några kommer och handlar. De skrattar och har väldigt roligt. Då kommer några andra barn och vill vara med. Hur blir det då på ditt dagis".

Resultaten visas dels för varje enskilt daghem, dels för gruppen som helhet. Siffrorna uttrycker hur många barn som valt bild A respektive bild B i procent av totala antalet barn per enhet.

Bild A

Bild B

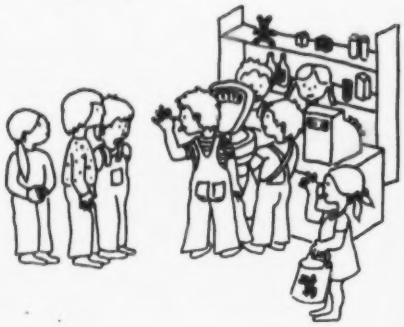

Daghem 1	56	44	18
" 2	57	43	7
" 3	43	57	7
" 4	40	58	30
" 5	50	50	8
" 6	44	56	9
" 7	72	28	18
" 8	39	62	13
" 9	50	50	8
" 10	47	53	15
" 11	50	50	4
" 12	43	57	7
Totalt	50	50	145
flickor	55	45	67
pojkar	45	54	78
48-60 månader	59	41	47
61-72 "	31	69	52
över 73 "	64	36	46

Fråga 2 "Barnen på dagis är ute. Det är många som cyklar och leker brandbil. Ingen cykel är ledig. Ett barn kommer på en cykel med flak. Ett annat barn vill åka med. Hur blir det då på digg dagis?

Resultaten visas dels för varje enskilt daghem, dels för gruppen som helhet. Siffrorna uttrycker hur många barn som valt bild A respektive bild B i procent av n.

	Bild A	Bild B	n
Daghem 1	47	53	19
" 2	71	29	7
" 3	57	43	7
" 4	33	67	30
" 5	50	50	8
" 6	44	56	9
" 7	78	22	18
" 8	42	58	13
" 9	63	38	8
" 10	13	87	15
" 11	75	25	4
" 12	71	29	7
Totalt	49	50	145
Flickor	52	47	67
Pojkar	46	54	78
48 - 60 månader	51	49	47
61 - 72 "	48	52	52
över 73 "	49	51	46

Fråga 3 "En dag ska syskonavdelningen göra en utflykt. Ni ska bestämma vad ni ska ha för matsäck med er. Barnen vill ha pannkakor men fröknarna vill ha smörgåsar. Vad tror ni att ni har med er på utflykten?"

Resultaten visas dels för varje enskilt daghem, dels för gruppen som helhet. Siffrorna uttrycker hur många barn som valt bild A, bild B respektive bild C i procent av n.

Bild A

Bild B

Bild C

				n
Daghem 1	11	22	67	18
" 2	0	43	57	7
" 3	0	29	71	7
" 4	20	50	30	30
" 5	13	38	50	8
" 6	22	33	44	9
" 7	11	50	39	18
" 8	0	46	54	13
" 9	13	38	50	8
" 10	13	40	47	15
" 11	0	50	50	4
" 12	14	43	43	7
Totalt	10	41	48	145
Flickor	10	39	51	67
Pojkar	10	44	45	78
48-60 månader	15	26	60	47
61-72 "	6	43	51	52
över 73 "	11	57	33	46

Fråga 4 "Det är barnprogram på TV. Många barn vill titta. Alla vill sitta i soffan. Det är trångt. Då kommer ett barn och säger: jag vill också sitta här. Hur blir det då på ditt dagis?"

Resultaten visas dels för varje enskilt daghem, dels för gruppen som helhet. Siffrorna uttrycker hur många barn som valt bild A respektive bild B i procent av n.

Bild A

Bild B

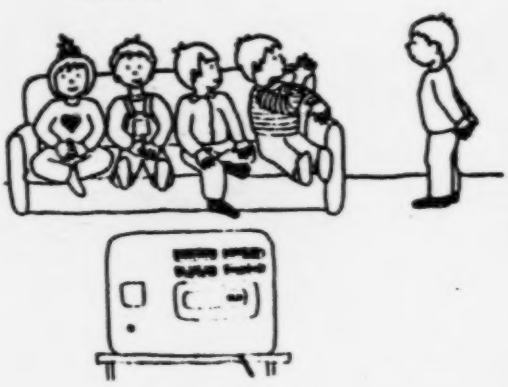

Daghem 1	58	42	19
" 2	71	29	7
" 3	29	71	7
" 4	47	53	30
" 5	38	63	8
" 6	44	56	9
" 7	78	22	18
" 8	54	46	13
" 9	75	25	8
" 10	68	33	15
" 11	50	50	4
" 12	57	43	7
Totalt	57	43	145
Flickor	58	42	67
Pojkar	55	45	78
48 - 60 månader	49	51	47
61 - 62 "	56	44	52
över 73 "	58	31	46

Fråga 5. "Barnen ska gå ut. Det är trångt. De river och sliter efter sina grejor. De har bråttom ut. Någon skriker "det är mina vantar" "nej det är mina" skriker någon annan. Hur blir det då på ditt dagis?

Resultaten visas dels för varje enskilt daghem, dels för gruppen som helhet. Siffrorna uttrycker hur många barn som valt bild A respektive bild B i procent av n.

Bild A

Bild B

Daghem 1	53	47	19
" 2	29	71	7
" 3	57	43	7
" 4	60	40	30
" 5	63	38	8
" 6	67	33	9
" 7	72	28	18
" 8	54	46	13
" 9	50	50	8
" 10	79	21	14
" 11	50	50	4
" 12	71	29	7
Totalt	60	40	145
Flickor	61	38	67
Pojkar	59	41	78
48 - 60 månader	61	39	47
61 - 72 "	63	37	52
över 73 "	57	43	46

Fråga 6 "Ett barn har ramlat på gården. Det blöder på knät. Barnet skriker. Det gör ont. Hur blir det då på ditt dagis?"

Resultaten visas dels för varje enskilt daghem, dels för gruppen som helhet. Siffrorna uttrycker hur många barn som valt bild A, bild B respektive bild C i procent av n.

Daghem 1	79	11	11	19
2	86	0	14	7
3	71	29	0	7
4	57	27	17	30
5	88	13	0	8
6	44	33	22	9
7	72	22	6	18
8	46	46	8	13
9	88	13	0	8
10	60	20	20	15
11	50	50	0	4
12	71	0	29	7
Totalt	67	23	10	145
Flickor	69	21	10	67
Pojkar	65	24	10	78
48 - 60 månader	57	21	21	47
61 - 72 "	65	29	6	52
över 73 "	78	17	4	46

Fråga 7 "Idag är det lördag. Du hälsar på hos mormor och morfar. De frågar hur du har det på dagis. Då berättar du för dom om dagis. Hur ser du ut då.

resultaten visas dels för varje enskilt daghem, dels för gruppen som helhet. Siffrorna uttrycker hur många barn som valt bild A, bild B respektive bild C i procent av n.

Daghem 1	5	5	90	19
2	0	0	100	7
3	29	14	57	7
4	7	17	77	30
5	0	25	75	8
6	0	33	67	9
7	6	22	72	18
8	15	0	85	13
9	0	13	88	8
10	20	13	68	15
11	0	0	100	4
12	0	0	100	7
Totalt	8	17	76	145
Flickor	10	13	76	67
Pojkar	5	19	76	78
48 - 60 månader	11	23	66	47
61 - 72 "	10	13	77	52
över 73 "	2	13	85	46

Fråga 8. "Du har varit snuvig ett par dar. Då har du varit hemma från dagis. Nu är du bra. Idag ska du få gå till dagis igen. Hur ser du ut då?"

Resultaten visas dels för varje enskilt daghem, dels för gruppen som helhet. Siffrorna uttrycker hur många barn som valt bild A, bild B respektive bild C i procent av n.

	Bild A	Bild B	Bild C	n
Daghem 1	26	42	32	19
2	14	29	57	7
3	14	14	71	7
4	37	23	40	30
5	43	0	57	8
6	22	44	33	9
7	22	50	28	18
8	15	46	39	13
9	25	50	25	8
10	20	33	47	15
11	50	50	0	4
12	29	29	43	7
Totalt	26	35	39	145
Flickor	19	34	46	67
Pojkar	31	35	33	78
48 - 60 månader	26	40	34	47
61 - 72 "	33	35	31	52
över 73 "	17	28	54	45

Fråga 9 "Det är snö ute. Fröken vill att alla barnen bygger snölyktor. Dom ska tända lyktorna när det blir mörkt. Men ett barn bygger en snögubbe istället. Hur ser fröken ut när hon ser snögubben?".

Resultaten visas dels för varje enskilt daghem, dels för gruppen som helhet. Siffrorna uttrycker hur många barn som valt bild A, bild B respektive bild C i procent av n.

	Bild A	Bild B	Bild C	
Daghem 1	53	26	21	19
2	57	29	14	7
3	57	0	43	7
4	60	20	20	30
5	88	0	13	8
6	78	11	11	9
7	61	11	28	18
8	77	8	15	13
9	25	50	25	8
10	60	20	20	15
11	75	25	0	4
12	43	29	29	7
Totalt	62	15	23	145
Flickor	60	15	25	67
Pojkar	64	14	21	78
48 - 60 månader	60	15	26	47
61 - 72 "	65	17	17	52
över 73 "	61	11	28	45

Fråga 10 "Barnen på dagis har samling. Fröken säger "idag ska vi leka Björnen sover". "Nää" säger några barn. "Vi vill inte vara med". Alla barnen ropar, "vi vill inte, vi vill inte". Hur ser fröken ut då?"

Resultaten visas dels för varje enskilt daghem, dels för gruppen som helhet. Siffrorna uttrycker hur många barn som valt bild A, bild B respektive bild C i procent av n.

				n
Daghem 1	63	32	5	19
2	57	29	14	7
3	71	29	0	7
4	63	27	10	30
5	100	0	0	8
6	44	56	0	9
7	61	33	6	18
8	62	39	0	13
9	75	25	0	8
10	53	47	0	15
11	100	0	0	4
12	71	29	0	7
Totalt	65	31	4	145
Flickor	67	30	3	67
Pojkar	63	32	5	78
48 - 60 månader	66	26	9	47
61 - 72 "	63	35	2	52
över 73 "	65	33	2	46

ARBETSRAPPORTER

1. Ekholm B & Hedin, A. 12 DAGHEM. Beskrivning av uppfostringsklimat och sociala relationer. Klimatprojektet. Delrapport nr 5. Januari 1984.

2. Wojtowicz, W.J. SOCIO-PEDAGOGISKA ASPEKTER PÅ DEN SVERIGE-POLSKA MINORITETENS BILDNINGSBEHOV. Folkhögskolans möjligheter. Mars 1984.

3. Ekholm B., Ekholm, M & Hedin, A. STABILITET I UPPFOSTRINGSATTITYDER HOS DAGHEMSPERSONAL. Klimatprojektet. Delrapport nr 6. Augusti 1984.

4. Tjellander, B. BESLUTSFATTANDE november 1984.

5. EKHOLM, B & Hedin, A. BARNS UPPLEVELSER AV DAGHEM. En bildenkät på 12 daghem. Klimatprojektet. Delrapport nr 7. December 1984.

ISBN 91-7372-885-3
ISSN 0281-7438